

A KOMMUNISTA HATALOM ÉS A NEMZETISÉGI KÉRDÉS A VAJDASÁGBAN A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁNI ELSŐ ÉVEKBEN

Összegzés: A nemzetiségi kérdés mindig kiemelkedő helyet foglalt el azon témák között, amelyekkel a kommunisták foglalkoztak Jugoszláviában, mitöbb, gyakran a jugoszláv állam léte szempontjából kulcskérdésének tekintették. Ez különösen jellemző volt Vajdaságra, amelynek területe etnikailag igen tarka. Az, hogy a kommunista vezetők milyen figyelmet fordítottak a nemzetiségek közötti viszonyra, kitűnik az SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottságának jegyzőkönyveiből, amelyek e munka megírásának alapját képezik. A felszabadulás után és az azt követő néhány éves időszakban a Tartományi Pártbizottság szinte minden ülésén a vajdasági „sovinizmus” kérdése került előtérbe. Ebben a munkában az 1945-től, azaz a kommunisták hatalomra kerülésének évétől 1948-ig terjedő időszakot vizsgáljuk, mivel a Tájékoztató Irodával való szembe fordulás a Vajdaságban tovább bonyolította a nemzetiségi kérdést, s új dimenziót kölcsönzött neki.

Kulcsszavak: Vajdaság, kommunisták, nemzeti kisebbségek, nemzetiségi kérdés.

Vajdaság többnemzetiségű jellege különleges kihívást jelentett minden rezsimnek, amely e területet irányította. A második világháború után a jugoszláv kommunisták is kényes feladat előtt álltak, hiszen össze kellett hangolniuk a fasizmus elleni ellenállást hordozó többségi nemzetet, azokkal az egyéb nemzetekkel, amelyeknek anyországa a háborúban vesztes volt.

A nemzetiségi közösségek közötti viszonyt — azon felül amivel 1918-ban az első jugoszláv állam szembesült — megterhelték a háború folyamán Vajdaság területén elkövetett tömeges bűncselekmények, illetve közvetlenül a felszabadulás után végrehajtott megtorlások. Másrészt a kiegyensúlyozott nemzetiségek közötti viszony nemcsak kommunista rezsim fennmaradása miatt volt szükséges, hanem a népi demokrácia országaival — Magyarországgal, Romániával, Csehszlovákiával — 1945 után kötött szövetség miatt is. Ezért a Jugoszláv Kommunista Párt, politikai érdekeivel és ideológiájával összhangban, igyekezett egy toleráns nemzetiségi politikát folytatni, illetve, minden nemzeti türelmetlenséget felszámolni.

A JKP nemzeti kérdésekben elfogadott álláspontja 1919. évi megalakulásától a második világháborúig sajátos fejlődésen ment át. Kezdetben nemzeti unitarizmus jellemezte, majd a húszas évek közepén e tekintetben teljes fordulat állt be. A jugoszláv királyság területén több külön nemzet létezését ismerte el, de kibontakozóban volt egyrészt a „nagyszerb hegemonia”, másrészt az „elnyomott népek” elmélete.

Abban az időben a nemzeti kérdés megoldását a jugoszláv kommunisták a saját államuk lerombolásában látták, amelynek romjain több új létesülne, azokat a területe-

ket pedig amelyeken a nemzeti kisebbségek élnek, a szomszédos, revizionista államokhoz csatolnák. A harmincas évek közepén elálltak az ehhez hasonló radikális elméletektől, és magukévá tették a szovjet típusú föderalista elméletet, melyről úgy vélték, hogy megfelelő megoldás lesz Jugoszlávia nemzeti kérdéseinek kezelésére.¹ Az 1945 utáni hatalomra jutással a kommunisták meg is valósították programjukat a hat tagú föderáció megalakításával; Vajdaság Autonóm Tartomány létrehozását elsősorban a lakosság heterogén nemzeti összetételével indokolták.

A felszabadulást követően hamarosan, jelentősen megváltozott Vajdaság etnikai képe. A hazai németeket, kollektíven, a megszállókkal együttműködőnek nyilvánították, vagyonukat elkobozták és sokan közülük arra kényszerültek, hogy elhagyják az országot, egyesek pedig tragikus sorsra jutottak. A felszabadulás után bizonyos mértékben tömeges bűntetés sújtotta a magyarokat is.² Volt olyan követelés, hogy ha részben is, de költözzenek ki Vajdaságból, — ezek közül a legkomolyabb Sreten Vuksanović, betelepítésügyi miniszter álláspontja volt³ — de ez nem következett be. A többi nemzeti kisebbség nem volt alávetve olyan eljárásnak, mint a németek és magyarok, mert tagjaik nem vettek részt a szerbek, a zsidók, a cigányok elleni népiirtásban. Meg kell említeni, hogy a felszabadulás után a „forradalmi igazságtétel” a jugoszláv népek tagjai is elérte, közöttük a szerbeket is. A kommunisták véleménye szerint épp az „osztálymegközelítés” az az eszköz amelynek segítségével a nemzeti kisebbségek soraiban megvalósul a differenciálódás, és ez után széles rétegek támogatják az új hatalmat.

A történelmi leírásokban gyakran emlegetik az SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottságának Újvidéken, 1945. április 5-én és 6-án megtartott a JKP VII hetedik értekezletét,⁴ ahol a vajdasági kommunisták előtt a nemzeti kérdést mint égető politikai kérdést vetették fel. Az értekezleten Vajdaság minden körzetéből és a katonaságtól mintegy 150 küldött vett részt. Jelen volt Blagoje Nesić, szerbiai párttitkár és Kosta Nadj, tábornok is. A konferenciát Jovan Veselinov Žarko, a Tartományi Pártbizottság titkára nyitotta meg, politikai beszámolójában beszélt a nemzetiségek viszonyáról Vajdaságban a második világháború alatt. Kiemelte a szerémségiek, főleg a szerbség tömeges részvételét a felkelésben, de önkritikus is volt: „Érthető, Szerémségben, a mi munkánkban is voltak hiányosságok. Első hibánk az volt, hogy kevésbé kerültünk közel a horvát tömegekhez. Mi itt a gyengébb ellenállás útján haladtunk. A szerbek könnyen körénk csoportosultak. Okosan tettük, hogy a szerb falvakat tettük mozgalmunk bázisává, de többet kellett volna dolgoznunk a horvátokkal. Ami a szlovákokat illeti, ők 1941-ben mellettünk voltak, később sokáig közömbösek maradtak, majd 1943-ban és 1944-ben újra közeledtek a mozgalomhoz. Bánátban a kép sokkal világosabb. Ott a

---

¹ MILIVOJ BEŠLIN: A jugoszláv kommunisták és a nemzeti kérdés. Kultura polisa. Novi Sad, 8-10/2008. sz. 85-92.

² Prof. Aleksandar Kasaš véleménye szerint a „a megszállás jellege és a vajdasági magyarok magatartása a háborúban, nagymértékben kihatott helyzetükre a Vajdaság felszabadítását követő első hónapokban”. ALEKSANDAR KASAŠ: A magyarok Vajdaságban 1941-1946. Novi Sad, 1996. 190.

³ Prof. Branka Petranović adatai szerint Rákosinak Titó marsallnál tett látogatása mentette meg a magyarokat a kitoloncolástól és az a kérés, hogy a magyarok kitoloncolásával ne nehezítsék meg a magyar kommunisták helyzetét. BRANKO PETRANOVIĆ: Jugoslavija na razmedju (1945-1950). Podgorica, 1998. 397.

⁴ Volt olyan elképélés, hogy Jugoszlávia és Románia között „lakosság cserét” hajtsanak végre, a szlovák értelmiség pedig propagandát fejtett ki annak érdekében, hogy a vajdasági szlovákok költözzenek a Cseh-szlovák Köztársaságba. JELENA POPOV: A Népfront Vajdaságban 1944-1953. Novi Sad, 1986. 249.

szerbség fele mellettünk volt és a magyarok magatartása is más volt, mint Bácskában. Bácskai bajtársaink nem tudtak közelebbi kapcsolatot létesíteni a sajátjainkkal, azaz a szerbekkel és a bunyevácokkal...”⁵

A beszámoló folytatásában Veselinov részletesebben beszélt a nemzeti kisebbségekhez való viszonyról az adott helyzetben. Leszögezte, hogy a szlovákokkal és a románokkal szemben szektásan léptek fel, s külön foglalkozott a legnépesebb kisebbség, a magyarság helyzetével és jövőbeli státusával: „A magyarokkal a helyzet sokkal összetettebb. Önök tudják, hogy a sok magyar részt vett a Horthy-féle vérengzésben. A magyarok irányában azonban különleges az álláspontunk. Magyarország mint állam számunkra soha nem lehet olyan veszélyes, mint Hitler Németországa, mert Németország az az ország, amely újra népünk ellen fordulhat, ha nem győzzük le. A magyarokkal nem ez a helyzet. Ezenkívül, mi kommunisták nemzetközi vagyunk. A magyarok iránt a következő elvet alkalmaztuk: kifejleszteni azt az érzést hogy ebben az országban éljenek, és érte küzdjenek. De itt nehézségbe ütközünk. Mi gyakran beszélünk a tájékozatlan parasztoknak a magyarokkal való testvériségről, egységről, de ekkor bírálatot kapunk. Itt a párt irányvonalát kellene alkalmaznunk és megvalósítanunk. Beszédeinkben sok a merev sablon, s ezzel megnehezítjük a magyarok és szerbek közötti viszony normalizálódását, mert különféle helyeken és különféle feltételek között ugyan azt mondjuk. Vannak hibák a szerbeknél és magyaroknál is, és a viszony emiatt nem normalizálódik. Előfordult, hogy a magyarság irántunk való viszonyulását azzal próbálták magyarázni, hogy korábban a nagyszerb hegemonia elnyomta őket. Ez téves. Azokat a bűncselekményeket, amelyeket a megszállás alatt elkövettek, mi a háborús bűnökhez kötjük. Itt nem lehet arra hivatkozni, hogy mi volt korábban. Azok a magyarok, akik ezeket a bűncselekményeket elkövették, a megszálló szolgálói voltak, és mi így ítélkezünk felettük...”

Veselinov melleleg kitért a jugoszláv népek közötti nemzeti problémáról alkotott uralkodó nézetre: „A szerb népnél a helyzet körülbelül a következő: a dolgozók, a parasztok és a munkások mozgalmunk mellett vannak... Ugyanez elmondható a szerémségi horvátokról is. A horvát dolgozó nép mellettünk van. A bunyevácok irányában szintén meg kell határozni álláspontunkat, álláspontunkat mint párt, nem mint szerbek. Van olyan téves felfogás is, hogy szerb bajtársaink a Pártban a szerbeket képviseli, a horvátok a horvátokat, a szlovákok a szlovákokat, stb., csakhogy ez a jelenség a szerbek között a legkisebb. És utána egyik a másik érdekében interveniál... A bunyevácoknál van némi helyi sovinizmus. Ez Szabadkán és Szabadka környékén összpontosul. Egyes vezető beosztású bunyevác bajtársainknak az a meggyőződésük, hogy a szerbek ugyanazt a politikát folytatják, mint azelőtt. Ebből vita alakult ki: azelőtt Szabadkán a szerbeknek volt hatalmuk, most minden hatalommal a bunyevácoknak kell rendelkezniük. Ez téves. Szabadkán egyáltalán nincs cirill írásmód. Ez helytelen. Ott kialakult egy sovinizmus ami ránk nézve nagyon veszélyes lehet.”

Végezetül, Veselinov felhívta a Tartományi Pártbizottság tagjainak figyelmét a nemzetiségi kérdés jelentőségére a kommunista hatalom számára Vajdaságban, valamint arra az esetleges veszélyre, hogy az új rezsím ellenségei ezt az égető kérdést a sa-

---

⁵ Vajdasági Levéltár Novi Sad (a továbbiakban: VL), fond 334. SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottságának 1945. április 5-6. ülésének jegyzőkönyve.

ját céljaik érdekében felhasználják: „Addig amíg mi Vajdaságban nem oldjuk meg jól a nemzeti kisebbség kérdését, nem leszünk képesek más kérdéseket sem megoldani. Mert kívül veszedeznek ők: a szerbekkel és a horvátokkal. E kisebbségek megfelelő viszonyulása a szerbekhez és horvátokhoz nagymértékben függ a megfelelő szervezeti munkaformák kialakításától, a merevség és a szektásság elvetésétől. Azt akarjuk, hogy ezeknek a nemzeti kisebbségeknek legyen saját iskolájuk, saját lapjuk, legyenek saját kulturális rendezvényeik. Eddig ezt fékeztek... Szintén feladatunk a nemzeti kisebbségek iránti viszonyulásunkban felbukkanó hibák kiküszöbölése. Mihamarább teljes mértékben meg kell szüntetni a magyarok és a románok iránti szektásságot. Hangsúlyozom, e nélkül sem a szerbeket sem a horvátokat nem fogjuk magunk mellett tudni. Feladatunk, hogy felszámoljunk minden csetnik, Macsek-féle és usztasa ellenséges elemet. Ugyanis, kihasználják azokat a hibákat, amelyeket mi vétünk. Nálunk, Vajdaságban leggyakrabban a nemzetiségi kérdésben elkövetett hibáinkat használják ki. Az ellenségtől állandóan hallható valamilyen jelmondat a nemzetiségi kérdésekről.”⁶

Az SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottsága üléseinek jegyzőkönyvéből kiderül, hogy a vajdasági kommunisták a következő időszakban komolyan vették Jovan Veselinovic Žarko figyelmeztetését, és nagy figyelmet fordítottak a nemzetiségi kérdésekben elkövetett azon hibák kiküszöbölésére, amelyekre a Tartományi Pártbizottság titkára rámutatott. Felfigyeltek arra, hogy 1946 áprilisában a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetség kongresszusára vonatkozó választások a Vajdaságban nem a lefektetett politika szellemében történtek. A következőket állapították meg: „a magyar és a román ifjúság részvétele gyenge volt (különösen Szabadkán). Különösen a magyarok, akiknek mint a mozgalom aktivistáinak a tömegek között kellene dolgozniuk, nem érzik magukat aktivistának, hanem a „saját” népük képviselőinek a mozgalomban. Kiderült, hogy van sovinizmus is: a szerbek nem szavaztak a magyar küldöttekre, a magyarok nem szavaztak a szerb küldöttekre — többnyire.⁷ A következő ülésen már konkrét szabálytalanságokat soroltak fel, a horvát tanítók és tanárok elhelyezése és „egyes idegen nevű horvátok gyűjtőtáborba hurcolása” kapcsán, amit „sovinizma természetű hiba”-ként jellemeztek.⁸

A nemzetiségi kérdésről sokkal alaposabban tárgyaltak ez év júniusának végén Petar Stambolić és Jovan Veselinov jelenlétében. A szerémségi helyzet volt napirenden. A vitában hangsúlyozták, hogy a legnagyobb gond e területen a „a megoldatlan horvát kérdés”, és hogy a pártszervezet nem fogott teljes mértékben helyesen e kérdés rendezéséhez. Egy felszólaló beszámolt a golubinci gyűlésről. Ezen a gyűlésen mindössze két horvát volt jelen, de az egybegyűlt szerbek majdhogynem kémkedésként értékelték jelenlétüket. Isa Jovanović felszólalásában felhívta a figyelmet, hogy a helytelen politika miatt a szerémségi horvátok körében erősödik a katolikus egyház befolyása Petar Masnić, ismert lelkesen keresztül, aki a horvátok védelmezőjeként lép fel. A vitában megemlégtették, hogy hasonló a helyzet Zomborban, miközben megállapították hogy Szabadkán a „helyzet javul”. Rámutattak annak veszélyére, hogy Vajdaságban Masnić a horvátok vezérévé válik: „Téves azt gondolni, hogy nincs hatással azokban a

---

⁶ Ua.

⁷ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1946. április 23. ülésének jegyzőkönyve.

⁸ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1946. május 3. ülésének jegyzőkönyve.

helységekben is, ahol nem ismerik” Dobrovoje — Baja Vidić arra figyelmeztetett, hogy „szerémségi bajtársaink úgy gondolják, hogy a horvátokkal kapcsolatos kérdést a Népvédelmi Osztály révén lehet megoldani!”. Žarko Veselinov reményét fejezte ki, hogy a pártnak mégis sikerül megoldania ezt a problémát, és lakonikusan rámutatott a szerémségi nemzeti türelmetlenség gyökerére: „A szerbek harcoltak, a horvátok nem. Az ellenszenv még onnan ered.”⁹

Nem egészen egy hónappal később ez a testület, többek között, határozatot hozott arról, hogy szigorúan meg kell valósítani az ellenőrzést és támogatást kell nyújtani a szerémségi pártszervezeteknek „az egyes szervezetekben jelentkező sovinizta törekvésekre vonatkozóan.” Ezzel kapcsolatban egész Vajdaság területén erősíteni kell a sovinizta jellegű hibák elleni harcot hasznosítva a szerémségi tapasztalatokat (nem elvont propagandát a sovinizmus elleni harchoz, hanem a hibák konkrét kiküszöbölését).¹⁰ A Tartományi Pártbizottság tagjai a sovinizta tevékenységnek sokkal komolyabb megjelenési formájáról, az ún. *keresztesek* megjelenéséről értesültek Szerémség területén már szeptemberben.¹¹ A Népvédelmi Osztály ugyanis jelentésben kitér arra, hogy „komoly” formát öltött a *keresztes* mozgalom, amely szervezetileg összekapcsolódik. Bázisa az usztasa irányultságú tömegekben volt. Mint szervezetet, felszámoltuk, vezetőjüket Ivica Popícot likvidáltuk. A *keresztes* szervezetek terepen tevékenyek, különösen az iskolákban”.¹²

Azt, hogy abban az időben létezett sovinizmus a horvátok között, azt a KP Újvidéki Helyi Bizottságának jelentése is bizonyítja. E jelentés szerint a magyarok között a Katolikus egyház hatásának ellenére a sovinizta tendencia lanyhult. Leszögezzék azonban, hogy „Péterváradon, a horvátok közt sokkal nagyobb a sovinizmus mint a városban a magyarok közt.”

Végül megállapították, hogy „a helyzet a szlovákok közt a legjobb”. Az Újvidéki körzeti bizottság jelentése szerint a Sajkásgyörgye környéki ruszinok közt észleltek sovinizta jelenségeket. Hangsúlyozták az egyház negatív befolyását a magyarokra, de más népekre is „általánosságban a különböző nemzetiségű papok a nemzeti gyűlölet szítói”. A Zombori Körzeti Bizottság is figyelmeztetett, hogy a papok nem csak a népek között, hanem egy nemzetiségen belül is megoszlást váltanak ki, erre példaként a szelencei szlovákok esetét hozta fel, mivel abban az időben a katolikusok és protestánsok közötti viszony nagyon kiéleződött. Egyidejűleg megállapították, hogy bizonyos sovinizta jelenségek ellenére is a helyi szlovákok meglehetősen ragaszkodnak az új hatalomhoz.¹³

1947 végén a Tartományi Pártbizottság szervei észlelték hogy egyes „telepes járáásokban” a pártvezetők némelyikénél fejlett sovinizmus uralkodik, „ami abban nyilvánul meg, hogy a párszervezetből eltávolítják a nemzeti kisebbségek tagjait, vagy nem gon-

⁹ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1946. június 25. ülésének jegyzőkönyve.

¹⁰ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1946. július 23. ülésének jegyzőkönyve.

¹¹ A keresztesek a Független Horvát Államnak a felszabadulás után hátramaradt fegyveres erőiből jött létre. Ustasa beállítottságúak voltak és kapcsolatban álltak a nyugati országok titkosszolgálatával, akik gerillaharcosként számítottak rájuk egy külföldi intervenció esetében. ZDENKO RADELIĆ: Horvátország Jugoszláviában 1945–1991. Zagreb, 2006. 128.

¹² VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1946. szeptember 10. ülésének jegyzőkönyve.

¹³ VL, fond 334, a körzeti pártbizottságok titkárainak a Tartományi Pártbizottságban 1946. szeptember 28. megtartott tanácskozás jegyzőkönyve.

doskodnak a pártszervezetnek a kisebbségek soraiból való tömegesítéséről”. Ezért javasolják, hogy a Tartományi Pártbizottság Agitprop osztálya ezekben a járásokban népnevelő képzéseket szervezzen a nemzetiségi kérdésekről.¹⁴ Hasonló jelenséget észleltek a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetségben is, ugyanis a harminchármezer vajdasági tag közül több mint huszonötezer szerb, háromezer pedig montenegrói volt. A JKISZ járási szervezeteinek vezetőségében a nemzeti kisebbségek az arány még rosszabb volt. A járási bizottságok 257 tagja közül 220 szerb volt, 13 magyar, 9 horvát, 9 montenegrói, 1 szlovák és 1 ruszin. A kis létszám oka „a nemzeti kisebbségi fiatalok iránti magas mérce, ami azonban az egyes szervezeteknek a nemzeti kisebbségek iránti sovíniszta hozzáállása is tükröződik. Olyan esetek is vannak, amikor a JKISZ titkára szerb, noha a településen a többséget nemzetiségek alkotják.”¹⁵

A következő időszakban a jugoszláv kommunisták nagy figyelmet fordítottak a „sovínizmus elleni propagandaterv” megvalósítására. A Tartományi Pártbizottság tagjainak feladatául szabták, hogy járásukban tekintsék át a kommunisták viszonyulását a nemzeti kérdéshez, miközben minden párttagnak részt kellett venni a sovínizmus elleni harcról szóló tanácskozáson.¹⁶

Azonban 1948 szeptember elején a Tartományi Pártbizottság megállapította, hogy a nemzetiségi politika terén foganatosított addigi intézkedések eredménytelenek és elégtelenek, valamint, hogy a sovínizmus elleni harc a kommunisták elsődleges feladata kell hogy legyen. Konkrét intézkedéseket tettek azért, hogy a nemzeti kisebbségeket nagyobb számban vonják be a pártbizottságokba, pl. egyes pártsejteket két részre bontottak, mivel több magyar és román nem értette a szerb nyelvet.¹⁷

A JKP Központi bizottsága is rámutatott a sovínizmus megjelenésére a vajdasági pártszervezetekben, ezért a Tartományi Pártbizottság tagjai kötelesek voltak jelentést tenni e kérdéstről. A Tartományi Pártbizottság 1948 áprilisi ülésén a jelentések alapján megállapította, hogy „Az SZKP Központi Bizottsága helyesen értékelte a nálunk megjelenő nemzetiségi kérdést — sovínizmust, hogy a Tartományi Pártbizottság eddig csupán felvetette a sovínizmus kérdését, de nem oldotta meg, és hogy a Kommunista Szövetség ezt a kérdést figyelmen kívül hagyta.” Leszögezték, hogy Vajdaságban a sovínizmus minden pártszervezetben megmutatkozik. „A sovínizmus a Kommunista Szövetségben a kisebbségi falvakban a szervezet kis taglétszámában mutatkozik meg”. A sovínizmus kérdésének megoldásában tanúsított téves hozzáállásuk miatt, a Tartományi Pártbizottság egyes tagjaival szemben bírálat is elhangzott; konkrétan Isa Jovanović, Sóti Pál és Djura Jovanović kapcsán, akik „egyes dolgokat túl keményen vetettek fel.” Ugyanakkor felhívták a figyelmet annak veszélyére, ha a pártszervezetek „ész nélkül tagosítanak ahelyett, hogy a jelöltet előbb felkészítenék a pártba való belépésre”, illetve, „ha a sovínizmus kérdésének megoldását szervezeti kérdésnek tekintik, pusztán arányok kérdésének a szervezetben és a vezetőségben szem elől tévesztve és elhanyagolva minden mást, még a jelölt kvalitását is, sőt a tömeges politikai-nevelő munkát”. E megállapítások alapján határozatot hoztak, hogy a következő időszakban meg kell ol-

---

¹⁴ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1947. november 11. ülésének jegyzőkönyve.

¹⁵ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1947. november 22. ülésének jegyzőkönyve.

¹⁶ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1948. június 1. ülésének jegyzőkönyve.

¹⁷ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1948. március 9. ülésének jegyzőkönyve.

dani a tömeges pártszervezetek, valamint a helyi Népbizottságok nemzetiségi kérdését, mivel felfigyeltek olyan esetekre amikor „a tiszta kisebbségi faluban a tisztviselők mindannyian szerbek.”¹⁸

Tekintettel arra, hogy a következő időszakban a Jugoszláv Kommunista Párt szembesült az Tájékoztató Irodával való szembefordulás okozta problémával, ami különösen Vajdaságban befolyásolta nagymértékben a nemzetiségekkel szembeni álláspontját, nem elemezzük tovább azokat az intézkedéseket, amelyeket a vajdasági kommunis-ták fogatosítottak a sovinizmus elleni harcban.

Csupán Petar Stambolićnak az SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottsága 1948 végén megtartott VIII. ülésén elhangzott néhány tézisét soroljuk fel, amelyek összefoglalják az előző három évben a sovinizmus letörésére fogatosított akciók eredményét: „Ki akarom emelni, hogy Vajdaságban a felszabadulás után a pártszervezet igen jelentős eredményeket ért el. Az egyik legfontosabb kérdés, és egyben a pártunk legnagyobb sikere a Párt nemzetiségi kérdésekre vonatkozó irányelveinek megvalósítása során kifejtett harc — a Vajdaság területén élő népek testvériségért, egységéért vívott harc. Ez a kérdés nagyon fontos volt, mert a régi Jugoszláviában az elmúlt húsz évben sok minden történt a Vajdaság népei közötti bizalmatlanság és gyűlölet szítása és a nemzeti kisebbségek elnyomása kapcsán. A háború folyamán a megszállónak sikerült ezt a szakadékot elmélyíteni. Noha Jugoszláviában a nemzetiségi kérdés a felszabadító háborúban alapjában véve megoldódott, a Vajdasági Kommunista Pártnak fontos feladata volt a sovinizmus elleni harc; a nagyszerb sovinizmus és azon sovinizmus ellen, amelyet a reakciós elemek szítottak a nemzeti kisebbségek között. A JKP KB idejében felhívta a pártszervezet figyelmét e problémára, és segítette a vajdasági pártszervezetnek, hogy e kérdés megoldását helyesen a marxizmus-leninizmusnak elvei alapján közelítse meg. A KB nemzeti kérdésekre vonatkozó álláspontja megvalósításának érdekében folytatott harc során a pártnak sok nehézséget kellett legyőznie.”¹⁹

A továbbiakban Petar Stambolić az SZKP KB titkára megnevezte a sovinizmus jelenségének állítólagos felelőseit, felhívta a figyelmet azon új tényezőkre, amelyek érdekelték a nemzeti szenvedély terjesztésében Vajdaságban, és figyelmeztette a vajdasági kommunistákat, hogy ne lankadjanak hanem folytassák a nemzetek közötti egyenlőségért folytatott politikát: „A sovinizmus elért bizonyos párttagokhoz is, és különböző formákban jelent meg.”

Ma elmondhatjuk, hogy Vajdaságban a pártszervezet sikeres harcot folytatott a sovinizmus ellen, Vajdaság minden népének testvérisége és egysége, valamint a nemzeti kisebbségek háborítatlan kulturális fejlődése érdekében. Elmondhatjuk-e azt, hogy e kérdést egyszer és mindenkorra megoldottuk, és elmondhatjuk-e azt, hogy az eddig ezen a téren elért eredményeinket megóvtuk az ártó, romboló kísérletekkel szemben? Nem mondhatjuk el. A sovinizmus hordozója a burzsoázia, s amíg a burzsoá felfogás él és hat az emberekben, addig a sovinizmus jelensége állandó fenyegetést jelent. Sajnos, van itt egy új momentum, ugyanis egyes szomszédos országok, ahol szintén megdöntötték a burzsoáziát, a népi demokrácia országai a hivatalos nyilatkozatok ellenére,

---

¹⁸ VL, fond 334. a Tartományi Pártbizottság 1948. áprilisi ülésének jegyzőkönyve.

¹⁹ VL, fond 334. Az SZKP Vajdasági Tartományi Pártbizottsága 1948. december 23-25-én megtartott VIII. ülésének jegyzőkönyve.

objektíve, igyekeznek sovinszta hangulatot teremteni a Vajdaságban élő nemzeti kisebbségek között. Vajdaságban a párszervezet előtt továbbra is megmarad a nagy feladat: megőrizni, amit elértünk, és tovább fejleszteni a testvériséget, az egységet, és tovább küzdeni a sovinizmus minden jelensége ellen. Ez csak úgy érhető el, ha teljes egészében életre keltjük és megvalósítjuk a Pártnak a nemzetek és nemzetiségek jogaira és egyenjogúságára vonatkozó álláspontját.²⁰

---

²⁰ Ua.